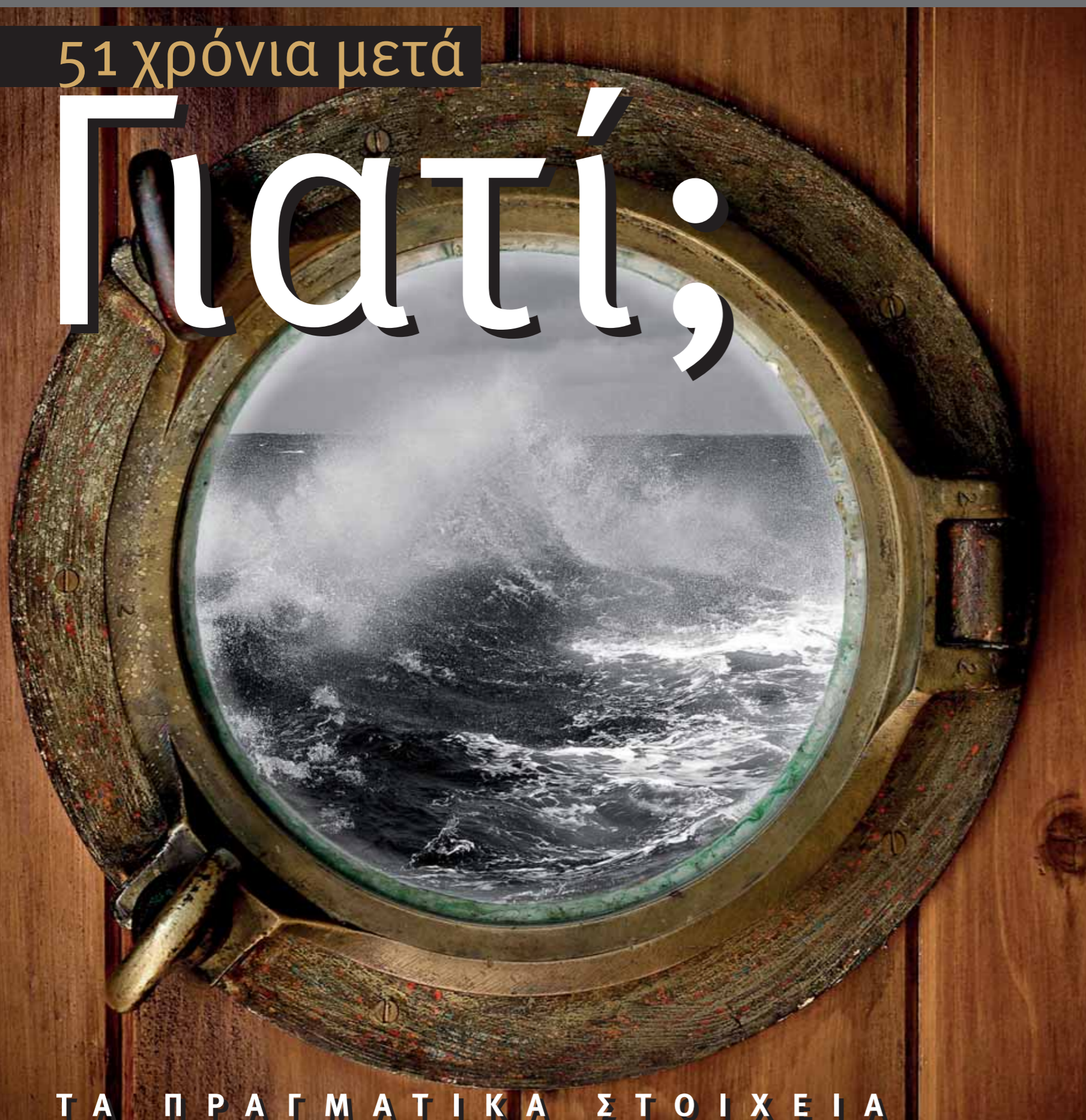

51 χρόνια μετά

Γιατί;

Τ Α Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ι Κ Α Σ Τ Ο Ι Χ Ε Ι Α

Πέρασε μισός αιώνας από το μεγαλύτερο και δραματικότερο ναυάγιο που συντάραξε την ακτοπλοΐα –σε μια ούτως ή άλλως ταραγμένη εποχή της νεότερης ιστορίας της χώρας. Και μισός αιώνας ερευνών για το «γιατί;» των εκατοντάδων θυμάτων, χωρίς αποτέλεσμα. Μικρές και επαναλαμβανόμενες ιστορίες εμμονικού παραλογισμού, κόντρα στην ίδια τη λογική, κόντρα στα πραγματικά στοιχεία που αφορούν το ναυάγιο. Ο «Ε», σε μια σειρά δημοσιευμάτων που ξεκινά σ' αυτό το τεύχος, φέρνει στο φως τα πραγματικά στοιχεία

Από τι βυθίστηκε το ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ; Από τη θύελλα; Από μια πρωτοφανή συγκυρία μετεωρολογικών φαινομένων; Από την κακή φόρτωση του ψυγείου με τα πορτοκάλια; Από εγκληματικές ενέργειες και παραλείψεις του πλοιάρχου του; Από την παραφροσύνη του πλοιάρχου του; Από την εξίσου εγκληματική αμέλεια του πληρώματός του; Από τη διαπλοκή «υψηλά ιστάμενων», που επέβαλαν στο Λιμεναρχείο Χανίων να δώσει άδεια απόπλου παρά τις αντιρρήσεις του λιμενάρχη και τα έκτακτα σήματα της ΕΜΥ; Από την ανυπαρξία των απαγορευτικών, που θεσπίστηκαν μετά το ναυάγιό του; Από τον ίδιο του τον εαυτό; Μια θολή εικόνα καλύπτει το πιο «διάσημο» ναυάγιο της ελληνικής ακτοπλοΐας. Η φρικτή νύχτα της τραγωδίας οβήγει και χάνεται μέσα στην ομίχλη του χρόνου. Μένουν οι μνήμες. Που ζητάνε ακόμη και σήμερα, μισό αιώνα μετά, μια ξεκάθαρη απάντηση: Γιατί; Είναι περίεργο ότι η έρευνα, που συνεχίζεται έως σήμερα, δεν έχει καταλήξει ξεκάθαρα ως προς το ποιο απ' όλα αυτά είναι το κύριο αίτιο. Και ακόμη πιο περίεργο ότι δεν έχει –τουλάχιστον– καταφέρει να αποκλείσει ξεκάθαρα κάποιο απ' όλα τα άλλα. Αυτονόητο είναι ότι, πολύ περισσότερο, δεν έχουν καταφέρει να ξεκαθαρίσουν τίποτα τα αναρίθμητα ρεπορτάζ, μιας και αυτά στόχο έχουν τη δραματοποίηση –και γι' αυτό αρπάζονται από ό,τι συμβάλει στη μεγιστοποίησή της– και όχι την αποκάλυψη της πραγματικότητας. Έτσι, η εντύπωση που έχει δημιουργηθεί από το ανακάτεμα έρευνας και ρεπορτάζ είναι πως αιτία είναι όλα μαζί και λίγο απ' όλα. Κι όμως, αυτό είναι το μόνο που αποκλείεται. Εξίσου περίεργο είναι ότι τα

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΦΩΤΗΣ ΜΑΡΤΙΝΟΣ

πραγματικά στοιχεία, που άλλα αποκλείουν και άλλα επιβεβαιώνουν κάποιο ή κάποια ενδεχόμενα, αγνοούνται σχεδόν ολοκληρωτικά. Τόσο αυτά που υπάρχουν όσο κι εκείνα που λείπουν, μέσα ή έξω από εισαγωγικά. Όπως, π.χ., το στίγμα του ναυαγίου στο βυθό, που δεν προσδιορίστηκε ποτέ. Και που κανείς δεν ενδιαφέρθηκε ποτέ να το μάθει, ώστε να είναι τουλάχιστον βέβαιο το πού βυθίστηκε το ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ. Ίσως επειδή είναι βέβαιο ότι βυθίστηκε στη Φαλκονέρα. Αν και, σύμφωνα με τα υπάρχοντα στοιχεία, βυθίστηκε στην Αντίμηλο. Κι αυτό δεν είναι παρά ένα μικρό μόνο κομμάτι από όσα αποκαλύπτουν τα στοιχεία. Καταλύοντας σχεδόν ολοκληρωτικά όσα θεωρούνται δεδομένα για το ναυάγιο. Ίδιως μάλιστα τα πιο «δεδομένα». Εκείνα που δεν αμφισβητήθηκαν ποτέ.

Γυρίζοντας το χρόνο πίσω, θα ξαναπάμε μαζί με τον αναγνώστη στο 1965. Στην πιο σκοτεινή χρονιά της μεταπολεμικής περιόδου, που καθόρισε το μέλλον αυτής της χώρας. Αλλά και στη χρονιά που η εταιρεία των αδελφών Τυπάλδου έφερε στην Ελλάδα δύο φορτηγοποστάλια αγορασμένα από την Αγγλία, προκειμένου να τα μετασκευάσει σε οχηματαγωγά και να αντισταθεί έτσι στην «άλωση» της γραμμής της Κρήτης από τα μετασκευασμένα γκαζάδικα του Κώστα Ευθυμιάδη. Θα παρακολουθήσουμε βήμα βήμα το ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ στα δύο χρόνια σχεδόν που έζησε στην Ελλάδα –στην προδικτατορική Ελλάδα, της Αποστασίας και της «σαλαμοποίησης». Θα ξαναβάλει στη μεγιστοποίησή της –και όχι την αποκάλυψη της πραγματικότητας. Έτσι, η εντύπωση που έχει δημιουργηθεί από το ανακάτεμα έρευνας και ρεπορτάζ είναι πως αιτία είναι όλα μαζί και λίγο απ' όλα. Κι όμως, αυτό είναι το μόνο που αποκλείεται. Εξίσου περίεργο είναι ότι τα

«γιατί βυθίστηκε το ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ»; Ή η απάντηση θα μείνει για πάντα κρυμμένη μέσα στο κουφάρι του πλοίου, στο βυθό του Μυρτώου Πελάγους; Μια μακρά και δύσκολη διαδρομή για όλους, που την οφείλουμε σ' εκείνους που χάθηκαν τη νύχτα της 7ης προς 8η Δεκεμβρίου 1966, μαζί με το ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ.

ΠΕΜΠΤΗ 8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1966: ΕΝΑ ΒΑΡΥ, ΒΡΟΧΕΡΟ, ΓΚΡΙΖΟ ΠΡΩΙΝΟ

Η καθηγήτρια των Γαλλικών μπήκε στην τάξη για το μάθημα της τρίτης ώρας. Περίπου δέκα το πρωί και έξω δεν έλεγε να ξημερώσει. Ψιλόβρεχε και φυσούσε ένας μουντός νοτιάς –τα φύλλα του φοίνικα στη μέση της αυλής του παλιού κτιρίου στην οδό Μετσόβου θρόιζαν κάθε τόσο ανταρσιασμένα. Η καθηγήτρια γύρισε και κοίταξε τα παιδιά. Ήταν άσπρη σαν το χαρτί, με κατακόκκινα μάτια.

– «Καθίστε, παρακαλώ», είπε με τρεμάμενη φωνή. «Κι ακούστε με λίγο... Σήμερα τη νύχτα...»

Κόμπιασε. Μαθήτριες και μαθητές λούφαξαν αμίλητοι στα θρανία τους. Τι μπορεί να είχε συμβεί μέσα στη νύχτα;

– «Σήμερα τη νύχτα, ένα πλοίο που ερχόταν από την Κρήτη, το ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ, βυθίστηκε. Πριν από λίγο μαθεύτηκε από το ραδιόφωνο. Δεν ξέρουν ακόμα τίποτα. Είναι περίπου 280 άνθρωποι... και ως τώρα δεν έχει βρεθεί κανένας. Κάποια πλοία πάνε για βοήθεια... δεν έχουν φτάσει ακόμα».

Σταμάτησε και κάθισε στην έδρα με τα χέρια στο πρόσωπο.

– «Δεν ξέρουν τίποτα», ψιθύρισε. «Ίσως να έχουν πνιγει όλοι».

Πηχτή σιωπή απλώθηκε στην τάξη. Η καθηγήτρια δεν ήταν από την Κρήτη, δεν ήταν καν Ελληνίδα. Ήταν Γερμανίδα, είχε έρθει πριν από τρεις μήνες στην Ελλάδα, δεν γνώριζε κανέναν. Κι όμως έκλαιγε.

Έτσι έμαθα το πρωί της 8ης ▶